

штурм», «Пошук інформації» сприяють формуванню вміння критично мислити, співпрацювати у команді, робити внесок у загальне вирішення завдання. Учні самостійно вирішують конкретні навчальні завдання, знаходять правильні рішення та практично застосовують набуті знання.

На нашу думку, при побудові освітнього процесу на основі діяльнісного підходу слід дотримуватися відповідних педагогічних умов: необхідно планувати й організувати освітній процес через систему дій (учні повинні виконувати певні дії, для того, щоб набувати знання й формувати уміння); систематично надавати алгоритми засвоєння способів дій, що дозволить свідомо застосовувати набуті знання на практиці (порівняння, узагальнення, аналіз, синтез, виділення головної думки тощо); заохочувати здобувачів освіти до самостійного навчання; сприяти вихованню у дітей відповідних якостей і властивостей особистості.

Таким чином, упровадження діяльнісного підходу в освітній процес початкової школи забезпечує комфортні умови для розвитку дитини, сприяє реалізації потенціалу учня, мотивує здобувачів освіти до навчальної діяльності.

Література

1. Закон України від 05.09.2017 р. «Про освіту» URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.
3. Крутецкий В. А. Психология: учебник для пед. училищ. Москва: Просвещение, 1980. 352с.

Ліпчевська І.Л., аспірантка, науковий співробітник відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України

ВПРОВАДЖЕННЯ ВІЗУАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ «ПОРТРЕТ» У МОВНО-ЛІТЕРАТУРНУ ГАЛУЗЬ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Відповідно до сучасних поглядів, «літературний портрет» — жанр літературно-критичного, науково-популярного нарису про життя та творчість письменника, близький до наукової біографії, стисліший за викладом, розрахований на масового читача [2]. Також «портрет» – опис зовнішності персонажа в літературному творі; загальна характеристика, сукупність характерних рис кого-небудь [4]. Розглядаючи ж «портрет» як візуальну структуру, його доцільно визначити як простий наочний впізнаваний образ будь-якого поняття (істоти, предмета, явища тощо), у якому відображені його стрижневі характеристики (з точки зору контексту розгляду цього поняття). Тобто, у порівнянні з наведеними вище визначеннями літературного портрету, розширюються його об'єктне поле та відбувається перетворення форми представлення образу з вербальної на візуальну. Фактично, візуальна структура «Портрет» - це модель будь-якого поняття, рівень складності та функціональність якої є гнучкими.

У початковій школі дослідження, вивчення понять є невід'ємною складовою усіх предметних компетентностей, тому побудову візуальної структури «Портрет» доцільно розглядати як наскрізне вміння Нової української школи. Зупинимось на можливостях застосування цієї візуальної структури у мовно-літературній освітній галузі.

На уроках навчання грамоти, української мови та читання візуальну структуру «Портрет» доцільно застосовувати у вирішенні наступних завдань:

1) *Формування умінь опрацьовувати тексти різних видів* (художні, науково-популярні, навчальні, медіатексти). А саме, учні можуть:

- створювати портрети істот та предметів, про які йде мова у текстах. Це підвищує рівень усвідомлення змісту тексту та у подальшому (при вивченні української та зарубіжної літератур або відповідного інтегрованого курсу у середній/старшій школі) буде вагомим підґрунтям для створення характеристик літературних героїв;
- використовувати послідовність піктограм для створення плану тексту або його переказу;
- створювати візуальну опору для запам'ятовування віршів ("записувати" вірші піктограмами).

2) *Дослідження мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань і норм української мови.* А саме, при опануванні основ звуко-буквеного аналізу, вивченні частин мови тощо. Наприклад, у першому класі учні можуть працювати з «портретами» букв:

- досліджувати «портрети» букв створених вчителем, кожен з яких має включати пов'язані з відповідною буквою звуки української мови; зображення друкованої та прописної букв; відеозразок написання прописних букв; перелік слів які починаються з цієї букви (аудіозапис) з відповідним відеорядом;
- будувати власні портрети букв, попередньо визначивши, які суттєві характеристики необхідно відобразити на портреті.

3) *Розвиток мислення, мовлення, уяви, пізнавальних і літературно-творчих здібностей школярів* - адже представлення словесних повідомлень образами є невід'ємною частиною мислення людини, а для побудови візуальної структури «Портрет» необхідним є усвідомлене виділення сутнісних характеристик поняття та створення відповідного простого (схематичного) зображення.

Зупинимось на останньому питанні детальніше. В загальному випадку при візуалізації інформації, поданої вербально, відбувається наступне її перетворення:

Рис. 1: Візуалізація вербальної інформації. Структура «портрет»

Отже, створення «портретів»:

- сприяє розвитку словесно-логічного та образного мислення, зокрема безпосередньо логічного, системного, критичного (на етапі визначення суті поняття, до якого створюється візуалізація) та візуального (на етапі побудови відповідного візуального образу у свідомості учня) мислення;
- сприяє розвитку пізнавальних здібностей та уваги учнів (на етапі сприйняття та усвідомлення вербальної інформації);
- сприяє розвитку креативності учнів (на етапі створення портрету за відповідним особистим ментальним візуальним образом та його представлення класу);

Також візуальна структура «портрет» сприяє розвитку мовлення та літературно-творчих здібностей учнів: вона може бути використана як основа у побудові усної відповіді учня, що дозволяє сконцентрувати увагу лише на формулюванні власних думок та суджень у вербальній формі, завдяки усуненню необхідності водночас пригадувати інформацію та структурувати відповідь.

Створення «портретів» на уроках мовно-літературної галузі у початковій школі є необхідною складовою формування предметних компетентностей, сприяє інтеграції освітніх галузей та реалізації діяльнісного підходу у навчанні. Завдання зі створення візуалізацій-портретів урізноманітнюють уроки та потребують мінімум часу.

Література:

1. Державний стандарт початкової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 р. № 87 Офіційний вісник України. 2018. № 19, С. 637
2. Ковалів Ю.І. Літературознавча енциклопедія. Київ: Академія, 2007. 608 с.
3. Симоненко С. М. Психологія візуального мислення: дис. ... д-ра псих. наук : 19.00.01. Одеса, 2005. 462 с.
4. Словник української мови. 7 т. / О. Є. Марцінківська, Л. О. Родніна, В. М. Русанівський, Н. І. Швидка та ін. Київ : Наукова думка, 1976. С. 290
5. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я.: наказ Міністерства освіти і науки України від 08.10.2019 року № 1272
6. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я.: наказ Міністерства освіти і науки України від 08.10.2019 року № 1273

Люк О.В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ «ПІДПРИЄМЛИВІСТЬ ТА ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ» У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ: ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД

У Державному стандарті початкової освіти однією із ключових компетентностей, що мають бути сформовані в молодших школярів, є компетентність «підприємливість та фінансова грамотність». Вона передбачає «ініціативність, готовність брати відповідальність за власні рішення, вміння організувати свою діяльність для досягнення цілей, усвідомлення етичних цінностей ефективною співпраці, готовність до втілення в життя ініційованих ідей, прийняття власних рішень» [2].

У контексті формування компетентності «підприємливість та фінансова грамотність» перед учителем початкової школи стоїть завдання активізації процесу розвитку й становлення самостійної, активної, цілеспрямованої, відповідальної особистості молодшого школяра. Означене уможлиблюється через упровадження в освітній процес діяльнісного підходу.

Загальновідомо, що розвитком дітей керують дорослі через організацію їхньої діяльності у певних напрямках, надання їй потрібного змісту та створення відповідних умов. Самостійна, правильно організована діяльність збагачує психічне життя дитини, сприяє виникненню нових понять, потреб, інтересів, емоцій, знань, які, у свою чергу, ведуть до нових видів діяльності [3, с. 131]. Кожна дія відповідає загальному життєвому ставленню, яке визначається потребами, цінностями, звичками, минулим досвідом. Відтак формується сильна, наполеглива, ініціативна особистість, спрямована на творчий пошук. Тому діяльність дітей має бути організована таким чином, щоб її виконання сприяло розкриттю різних сторін та відношень явищ навколишньої дійсності, соціальних відносин, становленню та розумінню власних життєвих смислів.

Формування компетентності «підприємливість та фінансова грамотність» буде ефективним за умови здійснення індивідуальної суб'єктної діяльності всіх учасників освітнього процесу. В основі створення таких умов закладена «...цінність свободи